Palliativa veckan

2–8 november 2026

Med livet i centrum

Barn i kris och sorg

Johanna Joneklav, leg. Hälso- och sjukvårdskurator
Onkologen, USÖ och grundare av Nära Cancer.

Föreläsning på Nationella Palliativa veckan 2026-11-04

näracancer.se

15
> svt.se/15

HSL 5 kap. 7§

Vårdgivaren ska utifrån ett barns behov erbjuda information, råd och stöd till barnet om barnets förälder, syskon eller styvsyskon, eller någon annan vuxen som barnet bor tillsammans med

1. har en psykisk störning eller en psykisk funktionsnedsättning,
2. har en allvarlig fysisk sjukdom eller skada,
3. har ett missbruk av alkohol, annat beroendeframkallande medel eller spel om pengar,
4. utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp, eller
5. oväntat avlider. *Lag (2026:674)*.

0 - ca 2 år

- Förstår inte orden, känner känslan.
- Ärlighet mellan ord och känsla skapar lugn.
- Behövs någon annan vuxen för barnet?

Ca 3-6 år

Utgår från sina egna upplevelser och känslor.
Här och nu. Konkret.

- Utgår från sig själv.
- Ge trygghet i rutiner.
- Bekräfta att vuxna finns för barnet.
- Sjukdomen heter cancer. Cancer smittar inte.

Ca 7-12 år

- Fakta.
- Orsak och verkan.
- Rättvisa.

- Enkel medicinsk info.
- Bollplank och ledsagare för funderingar om rättvisa, livet och döden.

Ca 13-18 år

- Frigörelse – närhet
- Söka stöd – ta ansvar

- Bra och dåliga besked.
- Fristad.
- Lyhörda vuxna är viktiga.

2 av riskerna kring Barn som närstående

- Förälder med svår cancersjukdom utgör en 25-33% större risk för barnet att i vuxen ålder hamna i missbruk och kriminalitet[1]
- Fördubblad risk för självskadebeteende hos tonåringar som förlorat en förälder i cancer[2]

1. Rostila M et al, 2016 Oct;25(10):1103-11.doi: 10.1007/s00787-016-0833-6.Epub 2016 Mar 1
2. Bylund Grenklo et al, 2022 Acute and long-term grief reactions and experiences in parentally cancer-bereaved teenagers. *BMC Palliative Care*, 20 (1).

Skyddsfaktorer

- Att familjen kan ge barnet trygghet och känslomässigt stöd
- Att det finns ett socialt nätverk runt familjen
- Att ha minst en stödjande relation.
- Att förstå vad som händer.
- Att i stor utsträckning bibehålla skola och fritid.
- Att sätta ord på och bearbeta sina känslor.
- Öppen kommunikation och konstruktiva sätt att hantera känslor i familjen.

Jäkestig Berggren et al, Nka Barn som anhöriga 2013:2, 2013

Kommunikation

Forskning visar att i familjer där det finns en öppen kommunikation mår barnen bättre än i de familjer där föräldrarna försöker skydda barnen genom att inte berätta vad som händer.

Raveis V. et al, Children's Psychological Distress Following the Death of a Parent, 1999

Råd till föräldrar inför samtal med barn

- Vad heter sjukdomen?
- Vad händer nu?
- Vad händer med barnet?
- Kortfattat, tydligt, inte symbolspråk
- Du behöver inte säga allt, men allt du säger måste vara sant!

Sorg hos barn och vuxna

- Barn och vuxna känner likadant. Men barnen har svårare att förstå känslorna.
- Barnen har färre minnen av den döde.
- Sorgen är randig.

Döden

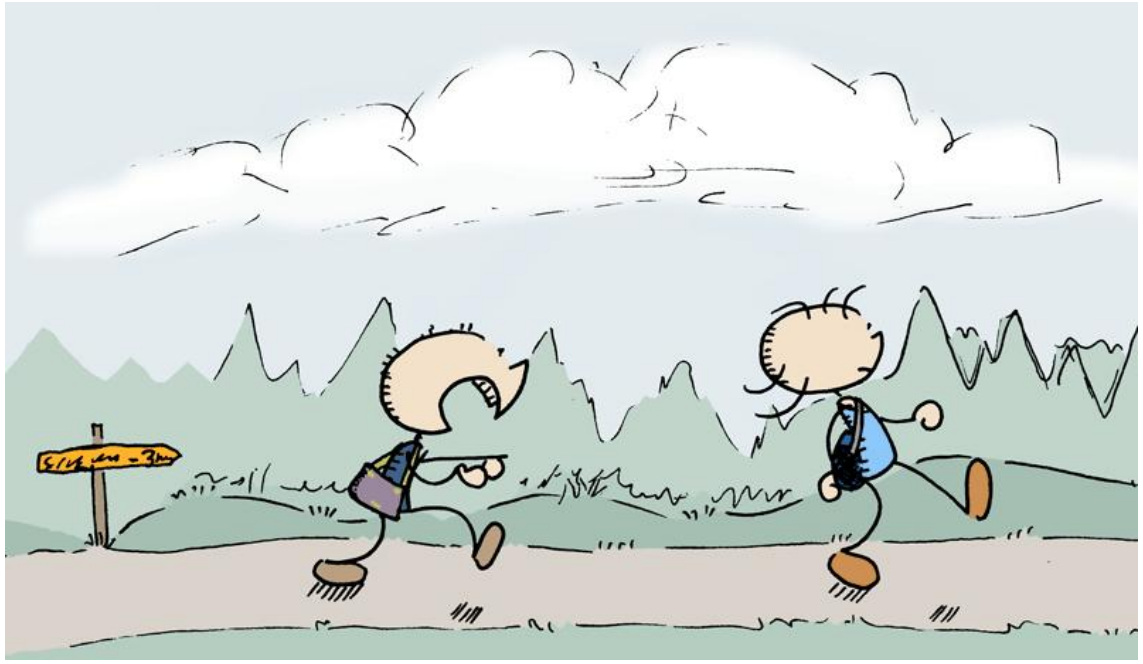
- Upp till 6-7 år: Förstår inte riktigt vad döden är. Döden är tillfällig. Magiskt tänkande.
- 7-10 år: Förstår mer vad döden är, att döden är för alla och att den är oåterkallelig.
- 10 -12 år: Förstår döden på ett sätt som liknar vuxnas. De förstår de långsiktiga konsekvenserna och dess inverkan på framtiden. Existentiella frågor.

Ta farväl

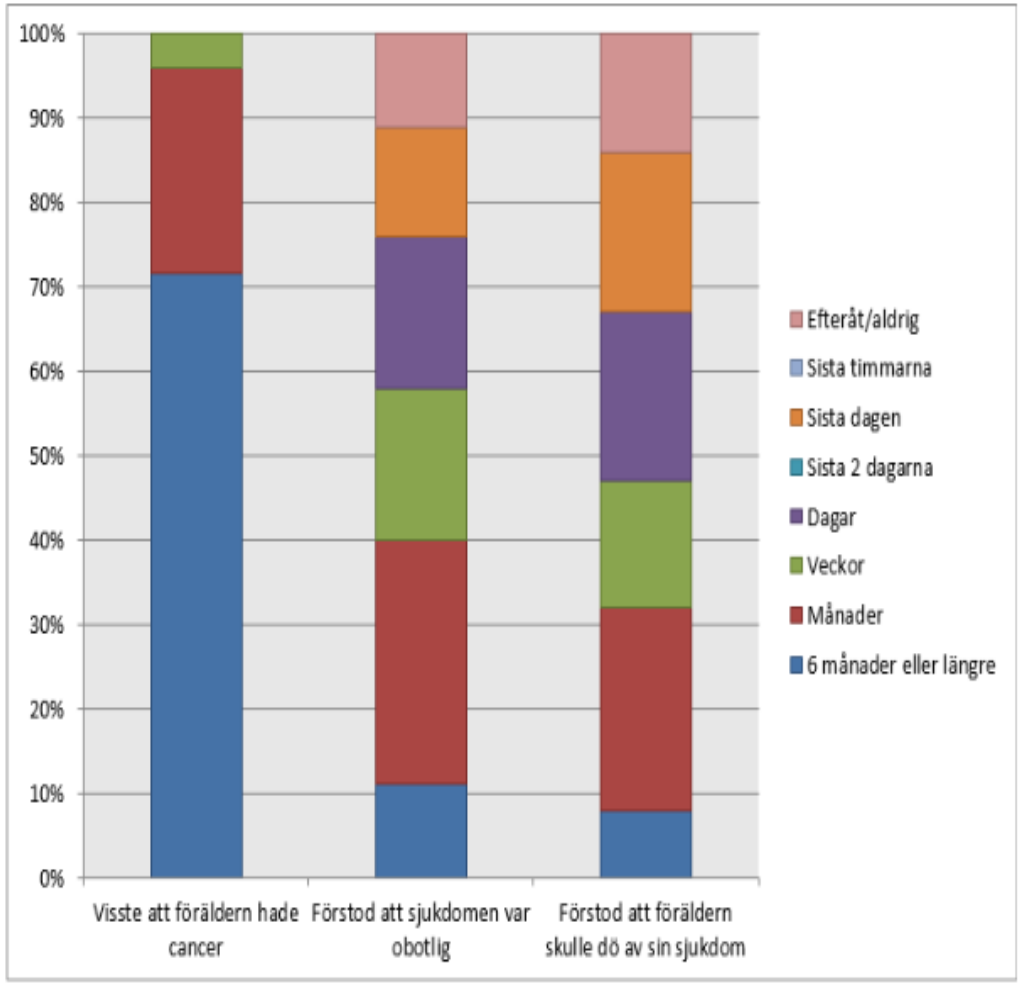
- Att se den döde gör det verkligt.
- Viktigt att vara noga förberedd. Beskriv rummet, den döde mm.
- Viktigt att inte lämnas ensam, om man inte själv vill.
- Vuxna som klarar att ta hand om barnet.
- Uppmuntran, inget tvång. Ta det lugnt.

Använd ordet död

Använd inte symbolspråk som gått bort, somnat in osv då det kan bli väldigt förvirrande för ett barn!

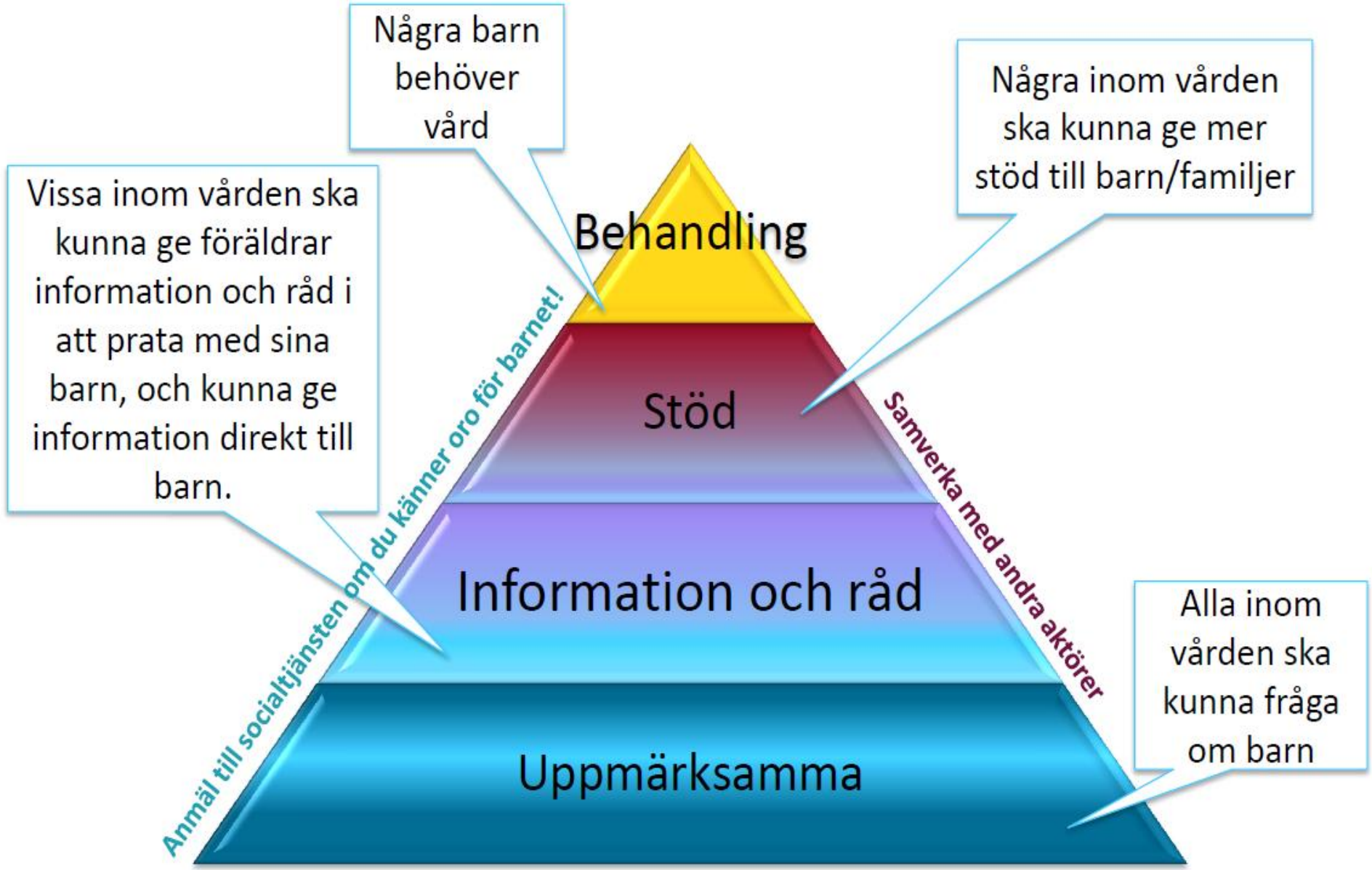
När förstod tonåringarna cancer, obotlig, dödlig?

98% av tonåringarna tycker att man ska berätta när föräldern har kort tid kvar. (dvs dagar/timmar)

Ur doktorsavhandling av Tove Bylund Grenklo ”Teenagers losing a parent to cancer : experiences, modifiable risk-factors and long-term outcome”, 2013

Barn som närstående - pyramiden

Palliativa veckan

2-8 november 2026

Med livet i centrum

Nationell enkät:

Hur förhåller du dig till allvarlig sjukdom och död?

Vill du vara med och bidra?
Scanna QR-koden